

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

СОЛОНЕНКО ЮЛІЯ ВАЛЕРІЇВНА

УДК 334.722.24:005 (043.3)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВАМИ СІМЕЙНОГО БІЗНЕСУ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Вінниця – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор економічних наук, доцент
Савченко Марина Василівна,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса,
в.о. завідувача кафедри міжнародних
економічних відносин.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Богомолова Надія Іванівна,
Державний університет
інфраструктури та технологій,
завідувач кафедри фінансів і кредиту;

кандидат економічних наук, доцент
Чобіток Вікторія Іванівна,
Українська інженерно-педагогічна академія,
доцент кафедри економіки та організації
діяльності суб'єктів господарювання.

Захист відбудеться «04» грудня 2019 року о 11⁰⁰ на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 11.051.03 у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса за адресою: 21021, м. Вінниця, проспект Юності, 16.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донецького національного університету імені Василя Стуса за адресою: 21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.

Автореферат розісланий «04» листопада 2019 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. С. Якімова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Підприємства сімейного бізнесу є базовим фундаментом світової економіки і дають поштовх до розвитку і функціонування національної, а інколи і глобальної економіки. На рівні світової економіки сімейний бізнес як загальна тенденція підприємницького середовища фактично виступає найбільш стійкою основою як малого та середнього, так і великого корпоративного бізнесу. Сімейний бізнес є основою економіки більшості країн, і від його стану і динаміки розвитку залежить добробут країни.

Формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу полягає у подальшому науковому опрацюванні таких питань як ефективність сім'ї у функціонуванні підприємств сімейного бізнесу, інституалізація сімейного бізнесу, стійкість підприємств сімейного бізнесу, адаптивність сімейного бізнесу тощо.

Зазначене вище зумовлює необхідність формування комплексного та фундаментального підходу до розробки організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу.

Дослідженню теорії та методології управління сімейним бізнесом присвячено праці таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як С. Абусейда, Д. Волкова, Н. Богомолової, С. Аронова, А. Дрейка, К. Е. Герсіка, Джона А. Девіса, Маріона Макколлом Хемптона, І. Лансберга, С. Макклтура, Д. Варда, Р. Шрапнеля, В. Чобіток, І. Дерід, О. Коника, І. Кулиняка, Г. Лех, Л. Лігоненко, Г. Піратовського, Н. Чухрая та ін. Особливості системи управління вітчизняними підприємствами досліджували такі вчені-економісти, як О. Анісімова, Є. Іонін, А. Сидорова, С. Козловський, І. Ахновська, О. Трегубов та ін.

Не применшуючи внеску зазначених науковців у розвиток теорії і практики у сфері управління підприємствами сімейного бізнесу, залишаються невирішеними питання формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу як сукупності взаємодіючих елементів, що забезпечує прийняття економічно обґрунтованих управлінських рішень у контексті ефективного управління підприємствами сімейного бізнесу.

Актуальність зазначеної проблеми, її науково-теоретичне та практичне значення зумовили вибір теми дисертації, її мету і завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до тематики наукових досліджень кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки Донецького національного університету імені Василя Стуса: «Системне управління стратегічним розвитком підприємств в умовах структурної корекції економіки» (номер держреєстрації 0114U003190, 2014–2017 рр.), у рамках якої сформовані концептуальні засади розробки організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу; «Інтегрований розвиток територій: кадрова, маркетингова та інноваційна складові» (номер держреєстрації 0117U006342, 2017–2020 рр.), у рамках якої визначено тенденції розвитку підприємств сімейного бізнесу у світі та проведено моніторинг стану розвитку підприємств сімейного бізнесу в аграрній сфері України та Вінницької області.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розроблення теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено і вирішено такі задачі:

- розробити концептуальні основи формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу;
- визначити передумови розвитку підприємств сімейного бізнесу у світі та здійснити моніторинг стану розвитку підприємств сімейного бізнесу в аграрній сфері України;
- розробити методичний підхід до оцінки стійкості підприємств сімейного бізнесу;
- запропонувати науково-практичний підхід до управління ризиками підприємств сімейного бізнесу;
- обґрунтувати науково-методичний підхід до розроблення організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу;
- запропонувати стратегію формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу.

Об'єктом дослідження є процес формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних положень формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу.

Методи дослідження. Теоретичною основою дослідження виступили наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених у сфері формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу. Методичною основою дослідження є фундаментальні положення економічної теорії та сукупність спеціальних і загальнонаукових методів наукового дослідження.

У роботі використано такі методи: *теоретичного узагальнення та морфологічного аналізу* – для формування поняття «організаційно-економічний механізм управління підприємствами сімейного бізнесу»; *аналізу та синтезу* – для систематизації та групування елементів стійкості підприємств сімейного бізнесу; *SWOT-аналізу* – для виявлення впливу макросередовища на стійкість підприємств сімейного бізнесу; *метод таксономічного аналізу* – для розрахунку значень інтегральних коефіцієнтів стійкості підприємств сімейного бізнесу; *методи оцінки ступеня ризику* – для формування науково-практичного підходу до управління ризиками діяльності підприємств сімейного бізнесу; *екстраполяції* – для визначення прогностичних показників; *елементи системного, структурно-функціонального та порівняльного аналізу* – для дослідження фактологічного матеріалу, який характеризує розвиток підприємств сімейного бізнесу; *структурно-логічного аналізу* – для побудови логіки і структури дослідження; *графічний* – для унаочнення висновків проведених досліджень.

Інформаційною базою дослідження стали чинні законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, офіційні статистичні

матеріали Державної служби статистики України, звітність підприємств сімейного бізнесу, монографії та наукові періодичні публікації, особисті розробки автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні та узагальненні науково-теоретичних засад, розробленні методичних та прикладних підходів до формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу. Основні наукові результати полягають у такому:

удосконалено:

– підхід до оцінки стійкості підприємств сімейного бізнесу, який, на відміну від існуючих, базується на систематизації етапів оцінки складових стійкості підприємств сімейного бізнесу за виміром цілей розвитку (бізнес-стійкість та сім'я-стійкість), властивостями їх елементів і причинно-наслідковими зв'язками для формування організаційно-економічного механізму управління, що дозволяє встановити закономірності протікання управлінських процесів в умовах динамічно змінного середовища та є об'єктивною основою підвищення ефективності діяльності підприємств сімейного бізнесу;

– науково-практичний підхід до управління ризиками діяльності підприємств сімейного бізнесу, який, на відміну від існуючих, базується на комплексному застосуванні економіко-математичних моделей з метою локалізації та нейтралізації негативних наслідків ризиків, враховуючи економічні інтереси підприємства та його потенціальні можливості, і визначає об'єктивні передумови адаптації економічного механізму підприємств сімейного бізнесу, є основою формування умов їх розвитку та формалізує процес прийняття ефективних управлінських рішень;

– науково-методичний підхід до розроблення організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу, відмінність якого полягає у системному поєднанні елементів, які чинять вплив на економічні та організаційні параметри системи управління підприємствами сімейного бізнесу, що дозволило розробити стратегічні напрямки розвитку підприємств сімейного бізнесу;

– стратегію формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу, сутність якої, на відміну від існуючих, полягає у виявленні потенціалу внутрішніх ресурсів підприємства сімейного бізнесу, факторів впливу зовнішнього середовища, постановці цілей і завдань діяльності з урахуванням організаційно-економічного механізму, спрямована на диференціацію, лідерство, фокусування та диверсифікацію виробничого процесу на основі прогнозування, що дає можливість підприємствам сімейного бізнесу передбачати та нівелювати негативні виклики середовища;

дістали подальшого розвитку:

– теоретичний базис дослідження шляхом доповнення та встановлення логічних зв'язків між базовими поняттями через уточнення їх сутності, а саме: «механізм», «організаційний механізм», «економічний механізм», «організаційно-економічний механізм», «механізм управління», «організаційно-економічний механізм управління підприємств сімейного бізнесу», зміст якого полягає, на відміну від існуючих, у встановленні інтегральної характеристики впливу організаційно-економічного механізму управління на діяльність підприємств сімейного бізнесу як базово-визначальної платформи проведеного дослідження, комплексним результатом якого є перспективність, доказовість, концептуальність

наукового дослідження, що дозволяє в теоретичному напрямі обґрунтувати науково-практичні аспекти забезпечення та формування проблематики діяльності підприємств сімейного бізнесу у сучасній економічній думці;

– методичні аспекти діяльності підприємств сімейного бізнесу, що, на відміну від існуючих, включають науково-теоретичне та практичне обґрунтування ключових інструментів дослідження характеру зміни результативного показника стійкості підприємства, застосування яких дозволяє вчасно продукувати й коригувати дії керівників та є підґрунтям для розроблення організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що використання на практиці запропонованих науково-методичних положень і рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу дозволить підвищити результативність їх функціонування та сприятиме оптимізації їх діяльності.

Науково-практичні положення дисертації використано при формуванні організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу Вінницької області.

Основні положення, висновки та результати дисертаційного дослідження впроваджено:

на державному рівні: у діяльності Департаменту розвитку підприємництва та регуляторної політики Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (довідка № 3611-07/24453-07 від 11.06.2019 р.) – методичний підхід до формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу;

на регіональному рівні: у діяльності Департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної державної адміністрації (довідка № 03-5617 від 09.11.2017 р.) – стратегічні орієнтири підприємств сімейного бізнесу на засадах організаційно-економічного механізму управління; Департаменту економіки і інвестицій Вінницької міської ради (довідка № 11-00-004-50310 від 21.11.2017 р.) – теоретичні основи та методологічні засади формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу;

на рівні підприємств: у практичній діяльності Селянського (Фермерського) господарства «Юність» у стратегічному плануванні діяльності підприємства (довідка № 14 від 20.08.2019 р.) – підходи до формування комунікацій у сімейному підприємстві; ТОВ «Енергетична компанія «БіоТерм» при проведенні оцінки стану діяльності підприємства та визначення ризиків (довідка № 10 від 27.08.2019 р.) – моделі, які були взяті за основу для формування процесу наступності в сімейному бізнесі.

Результати досліджень також використовуються у навчальному процесі Донецького національного університету імені Василя Стуса при розробці навчально-методичних комплексів і викладанні дисциплін «Економіка підприємства», «Основи підприємницької діяльності», «Організація виробництва» та «Управління стратегічним розвитком» (довідка № 158/01.1.3-43 від 19.08.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота являє собою самостійно виконану наукову роботу, в якій викладено авторський підхід до формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу. Автором використано лише ті ідеї, розробки та висновки, які є результатом власного наукового дослідження. Особистий внесок автора у працях, що опубліковані у співавторстві, відображено у списку опублікованих праць, поданому в дисертації.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки і рекомендації дисертації доповідались і отримали схвалення на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах: «Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці» (м. Вінниця, 2015 р., 2016 р., 2017 р., 2018 р., 2019 р.), «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання» (м. Вінниця, 2016 р., 2017 р., 2018 р.), «Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації» (м. Запоріжжя, 2017 р.), «Конкурентоспроможність національної економіки» (м. Київ, 2017 р.).

Публікації. За результатами наукового дослідження автором опубліковано 23 наукові праці загальним обсягом 9,09 д. а., з них особисто автору належить 7,82 д. а., у тому числі 8 статей у наукових фахових виданнях (із них 3 – у співавторстві), 3 статті у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз (із них 1 – у співавторстві), 12 публікацій за матеріалами науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації – 269 сторінок. Робота містить 49 таблиць, з них 13 таблиць займають 18 повних сторінок, 57 рисунків, з них 6 рисунків займають 6 повних сторінок, 4 додатки на 14 сторінках, список використаних джерел із 308 найменувань на 31 сторінці. Обсяг основного тексту дисертації становить 200 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, предмет і об'єкт, сформульовано задачі, розкрито загальну методологію дослідження, відображено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У **першому розділі** «Теоретичні засади організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу» досліджено економічний зміст підприємств сімейного бізнесу, визначено особливості розвитку і управління підприємствами сімейного бізнесу та сформовано концептуальні основи формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу.

У **роботі** на основі проведеного аналізу виявлено, що в умовах перманентної появи викликів та загроз різного характеру особливого значення набуває проблема управління підприємствами сімейного бізнесу.

Автором у **роботі** виявлено, що формування організаційно-економічного механізму управління (ОЕМУ) підприємствами сімейного бізнесу має бути

першочерговим управлінським рішенням керівництва підприємства з використанням форм, методів та інструментів управління для формування й реалізації конкретної послідовності заходів, спрямованих на стійкість підприємства та його перспективний розвиток.

Автором запропоновано теоретичний базис дослідження шляхом доповнення та встановлення логічних зв'язків між базовими поняттями через уточнення їх сутності, а саме: «сімейний бізнес», «сімейне підприємство», «підприємство сімейного бізнесу», що дало змогу визначити багатоаспектність цього поняття. Запропоновано розглядати підприємства сімейного бізнесу як економіко-соціальну категорію, як метод і форму організації сімейного бізнесу та як правову форму реалізації сім'єю свого підприємницького потенціалу, що організований на сімейно-правових зв'язках.

На основі аналізу та узагальнення надано авторське визначення підприємства сімейного бізнесу як підприємства, де більша частина власності та управління належить одній родині, члени сім'ї безпосередньо задіяні у процесі виробництва, надання послуг, виконанні робіт або використовується наймана праця з метою отримання прибутку на власний ризик під свою майнову відповідальність. Виділено соціально-економічні переваги організації бізнесу у формі сімейних підприємств і доведено, що саме підприємства сімейного бізнесу забезпечують високу ефективність функціонування, довготривалість існування та динамічність розвитку.

З метою формування концепції розробки організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу систематизовано наукові погляди щодо моделей розвитку підприємств сімейного бізнесу, що дозволило виділити особливості управління підприємствами сімейного бізнесу.

Автором розроблено концепцію організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу, яка містить два основні рівні: теоретико-методологічний та інструментально-методичний (рис. 1). Обґрунтовано, що ключовою складовою концепції є теоретико-методологічний рівень, за яким формується зміст наукових категорій «підприємство сімейного бізнесу», «організаційно-економічний механізм управління підприємствами сімейного бізнесу». Також на основі аналізу теорій конкурентної боротьби, синергетики, життєвого циклу, стратегічного розвитку, управління, альянсів, класичної організаційної теорії та організаційної поведінки визначаються «основні принципи процесу управління підприємствами сімейного бізнесу» (економічність, альтернативність, забезпеченість, адаптивність, системогенез, єдність цілей, комплексність та узгодженість), що, у свою чергу, дозволяє обґрунтувати методологію формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу.

Інструментально-методичний рівень концепції формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу включає систему оцінки ефективності організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу, а саме: аналіз тенденцій розвитку підприємств сімейного бізнесу, аналіз передумов та чинників розвитку підприємств сімейного бізнесу, а також оцінку стійкості підприємств сімейного бізнесу.

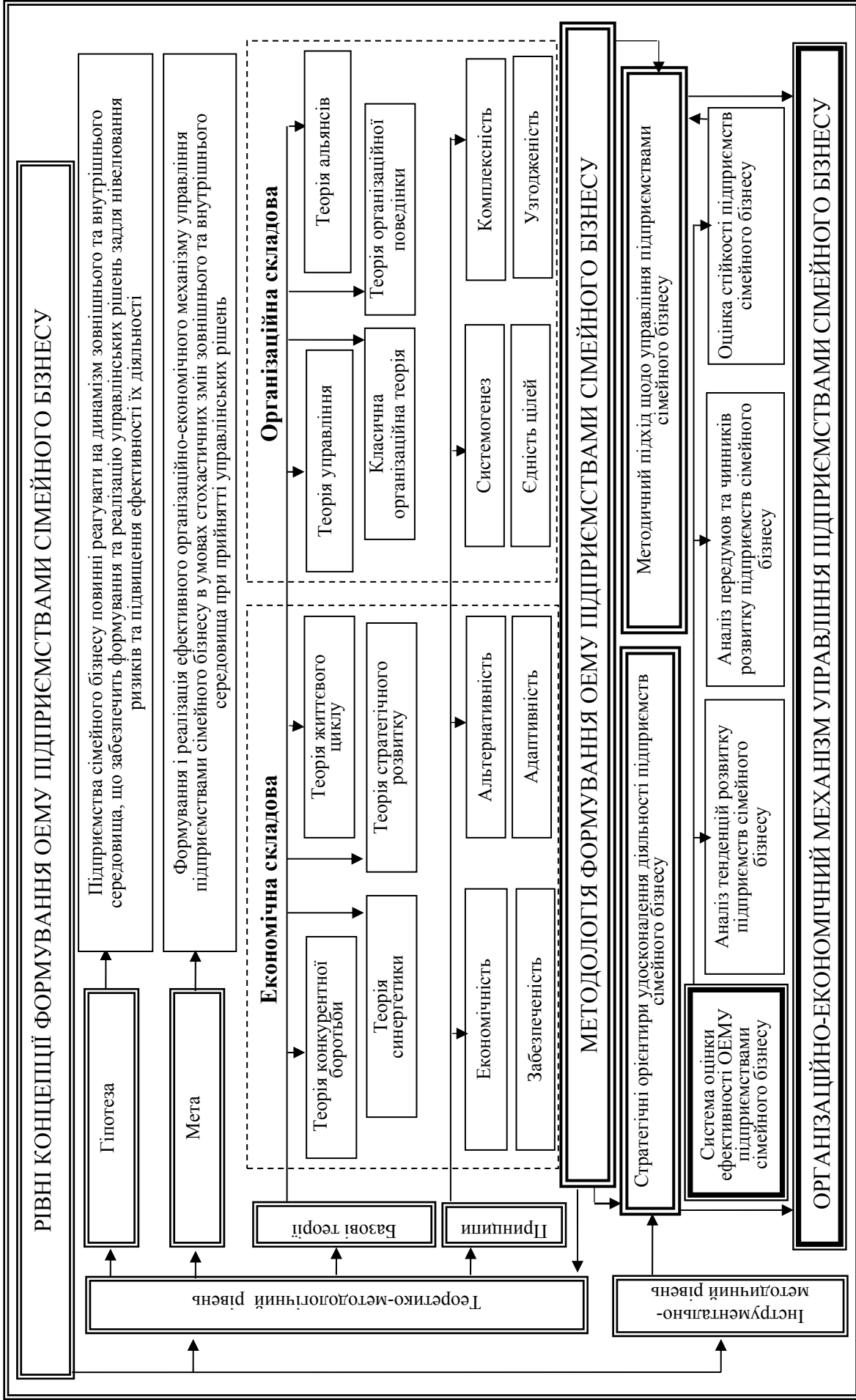

Рис. 1. Концепція формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу
Джерело: побудовано автором

Результатом реалізації концепції є формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу, який забезпечить підвищення ефективності діяльності підприємств сімейного бізнесу та збільшить рівень конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

У другому розділі «Аналітичне підґрунтя формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу» визначено світові та вітчизняні тенденції розвитку підприємств сімейного бізнесу, проведено моніторинг стану розвитку підприємств сімейного бізнесу в аграрній сфері України та здійснено діагностику стійкості підприємств сімейного бізнесу Вінницької області.

У роботі на основі емпіричних досліджень визначено, що сімейний бізнес є домінуючою бізнес-моделлю у світі, у багатьох країнах підприємства сімейного бізнесу становлять понад 70 % від усіх підприємств та створюють 70–90 % світового ВВП за рік.

Аналізуючи державну політику в галузі сільського господарства, слід зазначити, що в країні запроваджуються певні практичні кроки до формалізації сімейного бізнесу галузевого спрямування яким є сімейні фермерські господарства. У Вінницькій області на початок 2000 р. зареєстровано 823 фермерських господарств, у володінні яких знаходиться понад 23 тис. га сільськогосподарських угідь. Кожного року спостерігається тенденція до збільшення кількості фермерських господарств: у 2018 р. таких підприємств було вже 1940, що більше майже в 2,5 рази у порівнянні з 2000 р., за площею – майже у дванадцять разів відбулось збільшення (рис. 2).

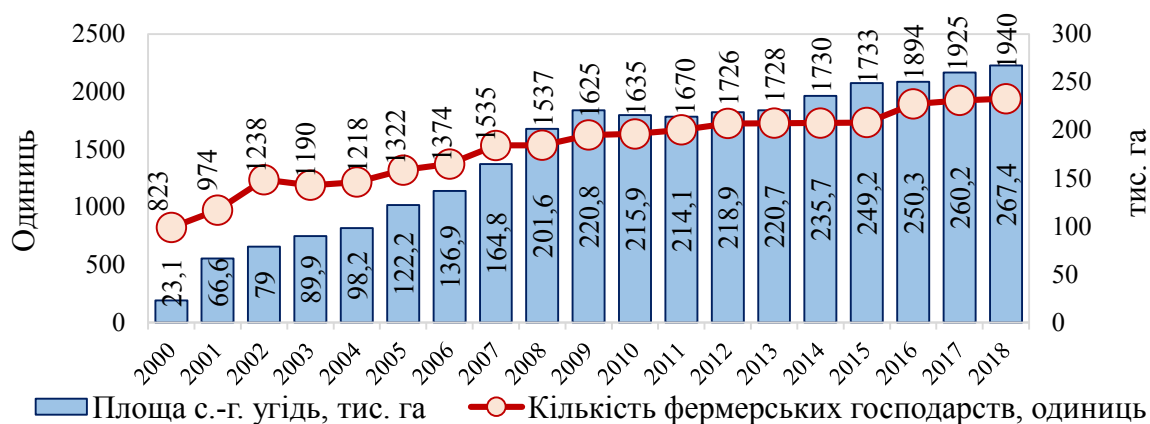

Рис. 2. Розвиток фермерських господарств Вінниччини за 2000–2018 рр.

Джерело: побудовано автором за даними Головного управління статистики у Вінницькій області

У роботі обґрунтовано, що важливим результатом функціонування підприємств сімейного бізнесу є їхня стійкість як здатність ефективно функціонувати і розвиватися в умовах зовнішніх і внутрішніх забруднюючих впливів. Автором доповнено класифікацію стійкості підприємств двома ознаками: за ретроспективою виникнення (успадкована стійкість, набута стійкість) та за виміром цілей розвитку підприємства (бізнес-стійкість, сім'я-стійкість). Бізнес-стійкість включає фінансову, ринкову, виробничо-технологічну, соціальну, екологічну складову, а сім'я-стійкість –

це здатність підприємства сімейного бізнесу здійснювати стабільну діяльність у вимірі сімейних цілей розвитку підприємства, зокрема сімейної гармонії, сімейного багатства, зростання людського капіталу сім'ї, розвитку наступних поколінь, репутації сім'ї в суспільстві тощо.

Автором удосконалено методичний підхід до оцінки рівня стійкості підприємств сімейного бізнесу, який базується на систематизації етапів оцінки діяльності семи підприємств сімейного бізнесу (фермерських господарств) Вінницької області за функціональними ознаками, властивостями їх елементів і причинно-наслідковими зв'язками для формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу. Це дозволило встановити закономірності протікання управлінських процесів в умовах динамічно змінного екзогенного та ендогенного середовища та є об'єктивною основою стійкості на вітчизняних підприємствах сімейного бізнесу (рис. 3).

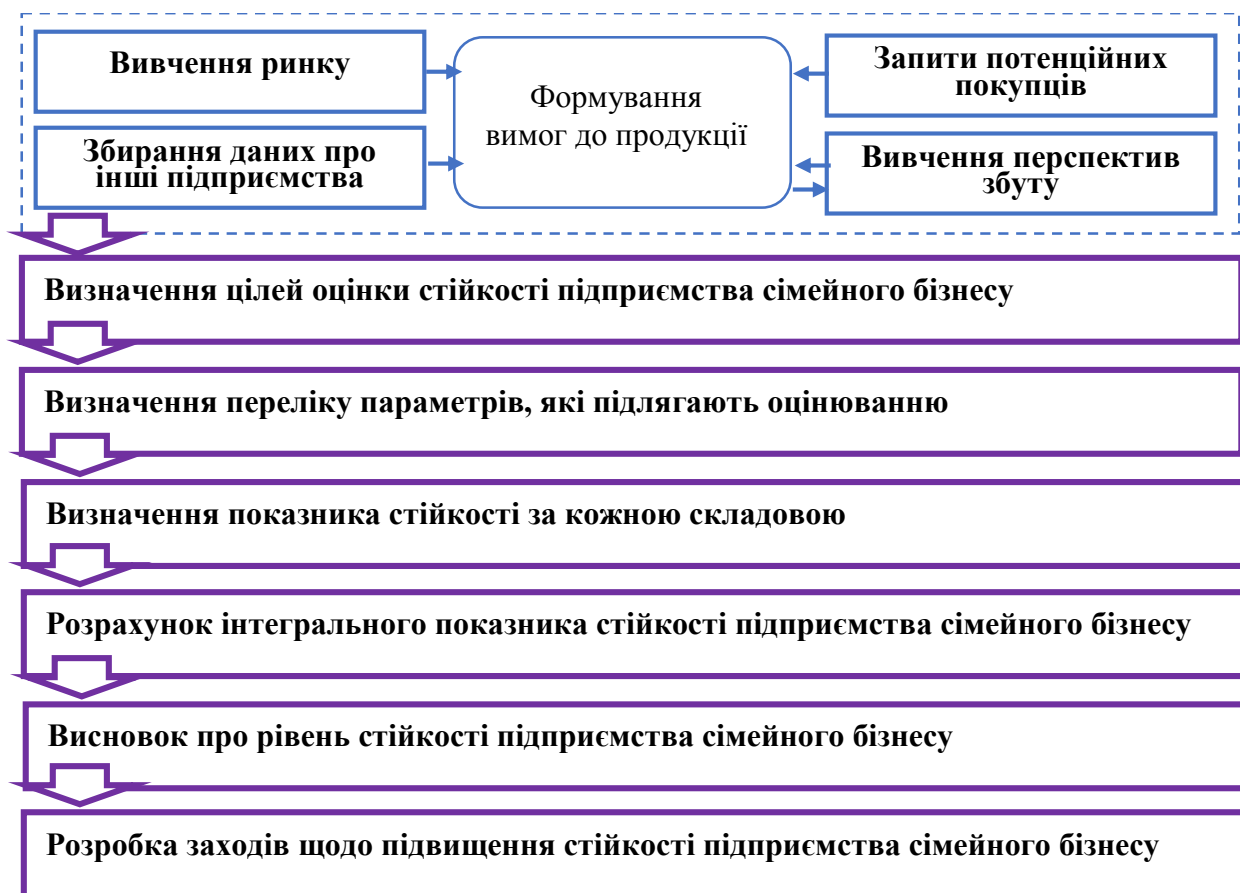

Рис. 3. Методичний підхід до оцінки стійкості підприємства сімейного бізнесу
Джерело: розроблено автором

З метою об'єктивної оцінки рівня стійкості підприємств сімейного бізнесу проведено SWOT-аналіз, який є інструментом, призначеним для виявлення сильних та слабких сторін підприємств сімейного бізнесу (табл. 1).

Встановлено, що для підприємства сімейного бізнесу СФГ 1 наявність можливостей $K_a=2,19$; $K_{чд} = 2,75$; $P_c = 2$ дозволить забезпечити збереження сильних сторін $K_n=5$ і усунути та не допустити виникнення слабких сторін $ROE = -2,19$; $ROS = -1,39$. Для всіх інших підприємств сімейного бізнесу спостерігається відсутність слабких сторін підприємства, наявність тільки однієї сильної сторони

($K_n = 5$) та практично рівномірний розподіл загроз та можливостей, що забезпечить збереження існуючих тенденцій. Отже, використання запропонованого методичного підходу щодо оцінки стійкості підприємств сімейного бізнесу дозволяє не тільки встановити недоліки діяльності підприємства сімейного бізнесу, але й розвинути існуючі можливості, що сприятиме виведенню підприємства на нові ринки.

Таблиця 1

SWOT-аналіз підприємств сімейного бізнесу*

Підприємство	Показники	Можливості ($K_a=2,19$; $K_{чд}=2,75$; $P_c=2$)	Загрози ($K_{мо}=0,88$; $K_{оз}=0,11$; $P_{пр}=0,21$; $K_{см}=1,29$; $T_{зр}=1$; $T_{зорг}=1$)
СФГ 1	Сильні сторони ($K_n=5$)	<i>СiМ</i>	<i>СiЗ</i>
	Слабкі сторони ($ROE = -2,19$; $ROS = -1,39$)	<i>СлМ</i>	<i>СлЗ</i>
СФГ 2	Показники	Можливості	Загрози ($K_a = 1,25$; $ROE = 0,02$; $K_{мо} = 0,38$; $K_{оз} = 0,22$; $K_{чд} = 1,37$; $ROS = 0,01$; $P_{пр} = 0,37$; $K_{см} = 1,24$; $T_{зр} = 1$; $T_{зорг} = 1$; $P_c = 1$)
	Сильні сторони ($K_n = 5$)	<i>СiМ</i>	<i>СiЗ</i>
	Слабкі сторони	<i>СлМ</i>	<i>СлЗ</i>
СФГ 3	Показники	Можливості ($K_a = 3$; $ROE = 0,3$; $P_{пр} = 1,5$)	Загрози ($K_{мо} = 0,38$; $K_{оз} = 0,22$; $K_{см} = 1,25$; $T_{зр} = 1$; $T_{зорг} = 1$; $P_c = 1$)
	Сильні сторони ($ROS = 3,51$; $K_{чд} = 3,5$; $K_n = 3,33$)	<i>СiМ</i>	<i>СiЗ</i>
	Слабкі сторони	<i>СлМ</i>	<i>СлЗ</i>
СФГ 4	Показники	Можливості ($K_a = 2,95$; $K_{чд} = 2,36$; $P_c = 3$)	Загрози ($ROE = 1,03$; $K_{мо} = 1$; $K_{оз} = 0,17$; $ROS = 1,02$; $P_{пр} = 0,26$; $K_{см} = 1,31$; $T_{зр} = 1$; $T_{зорг} = 1$)
	Сильні сторони ($K_n = 3,33$)	<i>СiМ</i>	<i>СiЗ</i>
	Слабкі сторони	<i>СлМ</i>	<i>СлЗ</i>
СФГ 5	Показники	Можливості ($K_a = 2,93$; $ROE = 1,55$; $K_{чд} = 2$; $ROS = 2,13$; $K_{см} = 1,5$)	Загрози ($K_{мо} = 0,75$; $K_{оз} = 0,09$; $P_{пр} = 0,23$; $T_{зр} = 1$; $T_{зорг} = 1$; $P_c = 1$)
	Сильні сторони ($K_n = 5$)	<i>СiМ</i>	<i>СiЗ</i>
	Слабкі сторони	<i>СлМ</i>	<i>СлЗ</i>
СФГ 6	Показники	Можливості ($K_a = 2,59$; $K_{чд} = 1,59$; $ROS = 1,49$; $K_{см} = 1,5$)	Загрози ($ROE = 1,32$; $K_{мо} = 0,5$; $K_{оз} = 0,3$; $P_{пр} = 1,22$; $T_{зр} = 1$; $T_{зорг} = 1$; $P_c = 1$)
	Сильні сторони ($K_n = 5$)	<i>СiМ</i>	<i>СiЗ</i>
	Слабкі сторони	<i>СлМ</i>	<i>СлЗ</i>
СФГ 7	Показники	Можливості ($K_a = 2,81$; $ROE = 2,27$; $K_{чд} = 3,17$; $K_{см} = 1,5$)	Загрози ($K_{мо} = 0,88$; $K_{оз} = 1$; $ROS = 1,34$; $P_{пр} = 1,08$; $T_{зр} = 1$; $T_{зорг} = 1$; $P_c = 1$)
	Сильні сторони ($K_n = 5$)	<i>СiМ</i>	<i>СiЗ</i>
	Слабкі сторони	<i>СлМ</i>	<i>СлЗ</i>

*СФГ – сімейні фермерські господарства. Утворені області: *СiМ* – область взаємодії сильних сторін і можливостей; *СлМ* – область взаємодії слабких сторін і можливостей; *СiЗ* – область взаємодії сильних сторін та загроз; *СлЗ* – область взаємодії слабких сторін і загроз. Показники: коефіцієнт автономії (K_a); коефіцієнт рентабельності власного капіталу (ROE); коефіцієнт співвідношення товарних одиниць ($K_{мо}$); оборотність запасів, обертів ($K_{оз}$); коефіцієнт зростання чистого доходу від реалізації продукції ($K_{чд}$); коефіцієнт рентабельності реалізації продукції (ROS); продуктивність праці, тис. грн./осіб ($P_{пр}$); коефіцієнт стабільності кадрового складу ($K_{см}$); збільшення родючості земель ($T_{зр}$); збільшення використання органічних препаратів як заміника хімічних на 1 га землі ($T_{зорг}$); кількість поколінь, задіяних в бізнесі (K_n); репутація сім'ї в суспільстві (P_c).

Джерело: складено автором

Метою проведення кількісної оцінки рівня складових стійкості підприємств сімейного бізнесу є вирішення таких завдань: визначення системи показників

оцінки стійкості підприємств сімейного бізнесу, формування комплексної оцінки рівня стійкості підприємств сімейного бізнесу, шкалування комплексної оцінки рівня стійкості підприємств (табл. 2).

Таблиця 2

Інтегральна оцінка показників складових стійкості та результати ідентифікації стійкості сільськогосподарських підприємств сімейного бізнесу Вінницької області за 2012-2018 рр.*

Роки	СФГ 1		СФГ 2		СФГ 3		СФГ 4		СФГ 5		СФГ 6		СФГ 7	
	КФ	ЗС	КФ	ЗС	КФ	ЗС	КФ	ЗС	КФ	ЗС	КФ	ЗС	КФ	ЗС
2012	0,548	З	0,161	К	н/д	-	0,557	З	0,586	З	0,419	З	0,671	Н
2013	0,559	З	0,538	З	н/д	-	0,530	З	0,572	З	0,626	З	0,601	З
2014	0,532	З	0,532	З	н/д	-	0,552	З	0,567	З	0,698	Н	0,694	Н
2015	0,554	З	0,518	З	н/д	-	0,572	З	0,588	З	0,677	Н	0,852	А
2016	0,611	З	0,519	З	0,550	З	0,580	З	0,586	З	0,682	Н	0,657	Н
2017	0,630	З	0,522	З	0,556	З	0,602	З	0,603	З	0,765	Н	0,617	З
2018	0,310	Кр	0,508	З	0,853	А	0,624	З	0,581	З	0,615	З	0,697	Н

*Інтервали рівня якісної оцінки інтегрального показника стійкості підприємств сімейного бізнесу відповідно до шкали Харрінгтона: А – абсолютна (1-0,8); Н – нормальна (0,8-0,63); З – задовільна (0,63–0,37); Кр – критична (0,37–0,2); К – катастрофічна

Результати апробації запропонованого методичного підходу оцінки стійкості підприємств сімейного бізнесу дозволили ідентифікувати підприємства за зонами стійкості та дозволили зробити висновок, що більшість підприємств знаходяться в задовільному стані.

У третьому розділі «Удосконалення управління підприємствами сімейного бізнесу на засадах організаційно-економічного механізму» запропоновано науково-практичний підхід до управління ризиками діяльності підприємств сімейного бізнесу, розроблено організаційно-економічний механізм управління підприємствами сімейного бізнесу та визначено стратегічні орієнтири стійкості підприємств сімейного бізнесу на засадах організаційно-економічного механізму управління.

Автором доведено, що будь-яке підприємство сімейного бізнесу в своїй діяльності стикається з певними ризиками, що значно зростають в періоди нестабільного внутрішнього чи зовнішнього середовища. Доведено, що ефективними інструментами у прийнятті рішень щодо управління ризиками діяльності підприємств сімейного бізнесу є аналіз, оцінка та нейтралізація ризиків.

Автором запропоновано науково-практичний підхід до управління ризиками діяльності підприємств сімейного бізнесу, який базується на комплексному застосуванні економіко-математичних моделей (критерії Байєса, Лапласа, Севіджа, Вальда, Гурвіца) з метою локалізації та нейтралізації негативних наслідків ризиків, враховуючи економічні інтереси підприємства та його потенціальні можливості, та є основою формування умов розвитку підприємств сімейного бізнесу і формалізує процес прийняття ефективних управлінських рішень (рис. 4).

Визначено, що перевагою запропонованого підходу є альтернативність прийняття рішень щодо управління ризиками діяльності підприємств сімейного бізнесу з метою нейтралізації негативних наслідків ризиків.

Рис. 4. Науково-практичний підхід до управління ризиками діяльності підприємств сімейного бізнесу

Джерело: побудовано автором

На основі проведеного дослідження автором запропоновано науково-методичний підхід до розроблення організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу, який передбачає системне поєднання організаційної та економічної складової, якісні та кількісні характеристики яких є основою для визначення стратегічно-орієнтованих напрямів розвитку підприємств сімейного бізнесу (рис. 5). Основне завдання управління підприємствами сімейного бізнесу – забезпечення їх стійкості.

Доведено, що особливістю управління підприємствами сімейного бізнесу є синтез управління сім'ї та корпоративного управління через Раду директорів і Сімейну раду, за рахунок виділення їх основних функцій.

На основі проведеного прогнозування автором запропоновано стратегію підприємств сімейного бізнесу, сутність якої полягає у виявленні потенціалу внутрішніх ресурсів підприємства і факторів впливу зовнішнього середовища, постановці цілей і завдань управління ними з урахуванням організаційно-економічного механізму управління; стратегія спрямована на диференціацію, лідерство, фокусування та диверсифікації (рис. 6).

Автором доведено, що для ефективного функціонування підприємств сімейного бізнесу необхідно розробляти та впроваджувати стратегію діяльності підприємств на засадах організаційно-економічного механізму управління з метою передбачення та нівелювання негативних викликів середовища, що, в свою чергу, забезпечить підвищення рівня їх стійкості.

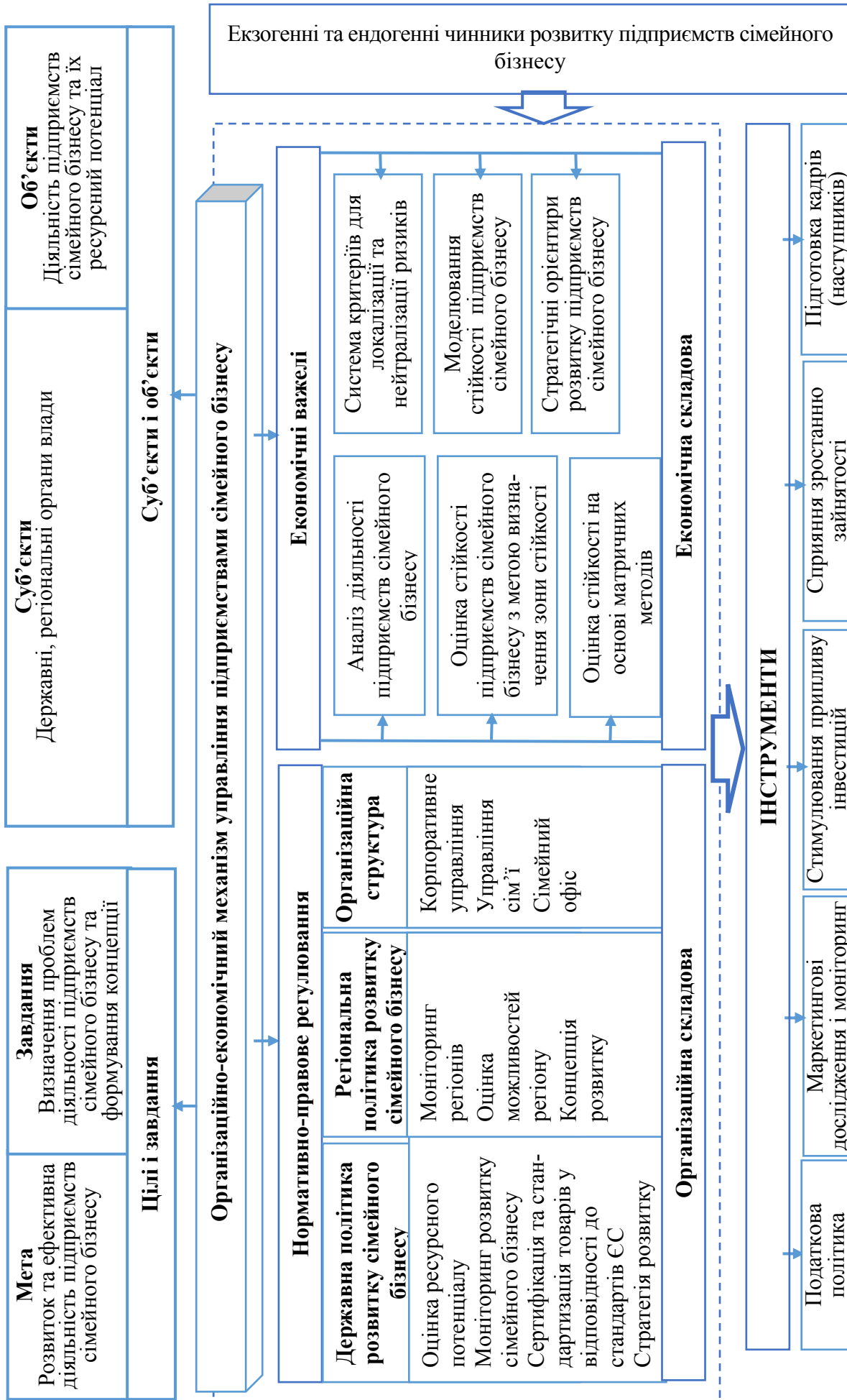

Рис. 5. Організаційно-економічний механізм управління підприємствами сімейного бізнесу

Джерело: побудовано автором

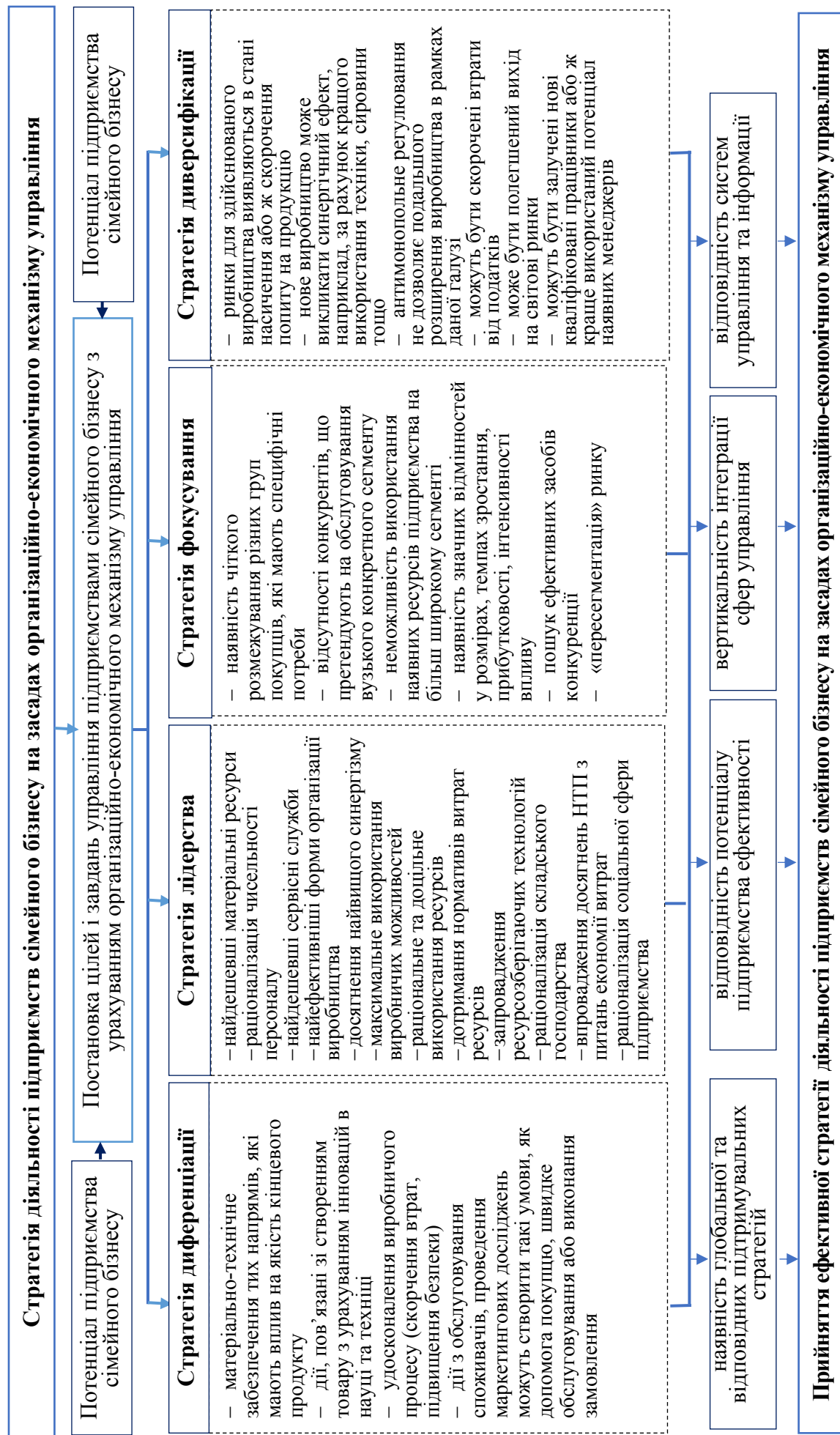

Рис. 6. Стратегічні орієнтири підприємств сімейного бізнесу на засадах організаційно-економічного механізму управління

Джерело: побудовано автором

ВИСНОВКИ

У дисертації подано нове вирішення важливого наукового завдання формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу, що дозволило сформулювати такі науково-теоретичні та практичні висновки, які характеризують сутність вирішених завдань відповідно до мети дослідження.

1. Проведене дослідження дозволило удосконалити теоретичний базис дослідження шляхом доповнення та встановлення логічних зв'язків між базовими поняттями через уточнення сутності категорій «економічний механізм», «організаційний механізм», «підприємство сімейного бізнесу», «механізм управління», «організаційно-економічний механізм управління підприємствами сімейного бізнесу», зміст якого полягає у встановленні інтегральної характеристики впливу організаційно-економічного механізму управління на стійкість підприємства сімейного бізнесу. Це є базово-визначальною платформою проведеного дослідження, результатом якого має стати перспективність, доказовість, концептуальність наукових поглядів. Результати дослідження дозволяють в теоретичному напрямі обґрунтувати науково-практичні аспекти організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу та формування проблематики діяльності підприємств сімейного бізнесу в економічній думці.

2. У роботі обґрунтовано методичні аспекти оцінки стійкості підприємств сімейного бізнесу, які включають науково-теоретичне та практичне обґрунтування ключових інструментів дослідження характеру зміни результативного показника стійкості підприємств сімейного бізнесу, який враховує бізнес-стійкість та сім'я-стійкість підприємства. Застосування цих методичних аспектів дозволяє своєчасно продукувати й коригувати дії керівників, є основою для розроблення організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу.

3. Розроблено методичний підхід до оцінки стійкості підприємств сімейного бізнесу, який базується на систематизації етапів оцінки складових стійкості підприємств сімейного бізнесу за функціональними ознаками, властивостями їх елементів і причинно-наслідковими зв'язками для формування організаційно-економічного механізму управління. Це дозволяє встановити закономірності протікання управлінських процесів та є об'єктивною базою підвищення стійкості підприємств сімейного бізнесу.

4. У роботі запропоновано науково-практичний підхід до управління ризиками підприємств сімейного бізнесу, який базується на комплексному застосуванні економіко-математичних моделей з метою локалізації та нейтралізації негативних наслідків ризиків, з урахуванням економічних інтересів підприємств сімейного бізнесу та його потенціальних можливостей. Практичним результатом використання даного підходу можна визначити об'єктивні передумови адаптації економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу. Наявність результативних показників дає можливість формувати відповідні умови розвитку підприємств та формалізувати процес прийняття ефективних управлінських рішень.

5. Запропоновано й обґрунтовано науково-методичний підхід до розроблення організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу, сутність якого полягає у системному поєднанні організаційно-економічних

засад управління об'єктами і процесами, якісні та кількісні характеристики яких формують орієнтованість, інтегрованість, адекватність, стратегічність, адаптивність. Отримані результати є основою для розроблення стратегічно-орієнтованих напрямів розвитку підприємств сімейного бізнесу і забезпечення оптимальних параметрів діяльності підприємств сімейного бізнесу.

6. Результати наукового дослідження дозволили удосконалити стратегію підприємств сімейного бізнесу, сутність якої полягає у виявленні потенціалу внутрішніх ресурсів підприємств сімейного бізнесу та факторів впливу зовнішнього середовища, у постановці цілей і завдань управління з урахуванням економічного та організаційного механізму; стратегія спрямована на диференціацію, лідерство, фокусування та диверсифікацію виробничого процесу. Усе це дозволить підприємствам сімейного бізнесу в стратегічній перспективі передбачати та нівелювати негативні виклики середовища на їх діяльність.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Солоненко Ю. В. Особливості формування сімейного бізнесу України у системі європейських координат. *Вісник Донецького національного університету. Серія В: Економіка і право*. 2015. № 1. С. 332–335 (0,5 д. а.).
2. Солоненко Ю. В. Вплив капіталу на організацію наступності у сімейному бізнесі. *Економіка і організація управління*. 2016. № 1 (21). С. 182–189 (0,67 д. а.).
3. Солоненко Ю. В. Benchmarking as a mechanism for adapting the family business in Ukraine to a changing environment. *Економіка і організація управління*. 2016. № 2 (22). С. 84–91 (0,63 д. а.).
4. Солоненко Ю. В. Управління сімейним бізнесом в умовах ринкової економіки. *Економіка і організація управління*. 2016. № 3 (23). С. 417–423 (0,54 д. а.).
5. Солоненко Ю. В., Трегубов О. С. Рольова ідентифікація засновника сімейного бізнесу. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2018. Вип. 2 (37). С. 52-61 (0,71 д. а./0,45 д.а.). *Особистий внесок здобувача полягає у дослідженні ролі засновника сімейного бізнесу в умовах ринкової економіки.*
6. Солоненко Ю. В. Інтернаціоналізація сімейного бізнесу: сутність процесу та чинники впливу. *Економіка і організація управління*. 2018. №2 (30). С. 84–91 (0,67 д. а.).
7. Савченко М. В., Солоненко Ю. В. Управління ризиками на підприємствах сімейного бізнесу. *Економіка і організація управління*. 2019. №2 (34). С. 28–36 (0,63 д.а./0,5 д.а.). *Особистий внесок здобувача полягає в визначенні науково-практичного підходу до управління ризиками діяльності підприємств сімейного бізнесу.*
8. Савченко М. В., Солоненко Ю. В. Методичний підхід до оцінки стійкості підприємств сімейного бізнесу. *Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. Серія «Економіка»*. 2019. Вип. 311. Т. XX. С. 51–63 (0,83 д.а./0,5 д.а.). *Особистий внесок здобувача полягає у систематизації та формуванні етапів щодо оцінки стійкості підприємств сімейного бізнесу.*

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях

України, які включені до міжнародних наукометричних баз

9. Солоненко Ю. В. Інституалізація сімейного фермерського господарства в контексті розвитку сімейного бізнесу в Україні. *Вісник Київського національного*

університету імені Тараса Шевченка. *Економіка*. 2016. Вип. 3 (180). С. 55–62 (*Index Copernicus та інші*) (1,0 д. а.)

10. Савченко М. В., Солоненко Ю. В. Концептуальні основи формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу. *Управління економікою: теорія та практика. Сьомі Чумаченківські читання*. 2018. С. 194–213 (*Research Bible, РІНЦ та інші*) (1,25 д. а./0,7 д. а.). *Особистий внесок здобувача полягає у формуванні науково-методичного підходу до розроблення організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу.*

11. Солоненко Ю. В. Вплив комунікацій на стійкість сімейного бізнесу. *Economy. Zarządzanie. Teoretyczne i praktyczne aspekty rozwoju współczesnej nauki*. 2017. №3. С. 67–71 (0,42 д. а.).

Публікації за матеріалами конференцій

12. Солоненко Ю. В. Сегментація сімейних підприємств умовах євроінтеграції України. *Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці: праці XV Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих вчених*. 21-23 квітня 2015 р., м. Вінниця. Вінниця: ДонНУ, 2015. С. 182–183 (0,1 д. а.).

13. Солоненко Ю. В. Забезпечення наступності сімейного бізнесу в Україні. *Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці: праці XV Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених*. 7-9 грудня 2015 р., м. Вінниця. Вінниця: ДонНУ, 2015. С. 288–290 (0,1 д. а.).

14. Солоненко Ю. В. Система управління сімейним бізнесом. *Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці: праці XVI Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених*. 19–21 квітня 2016 р., м. Вінниця. Вінниця: ДонНУ, 2016. С. 35–37 (0,1 д. а.).

15. Солоненко Ю. В. Сімейний бізнес Японії як відображення азійської моделі розвитку. *Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, сталі економічне зростання: праці XVII Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених*. 14–16 грудня 2016 р., м. Вінниця. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2016. Т. 1. С. 98–100 (0,1 д. а.).

16. Солоненко Ю. В. Вплив капіталу на стадії розвитку у сімейному бізнесі. *Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці: праці XVII Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених*. 4-6 грудня 2017 р., м. Вінниця. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. Т. 2. С. 87–90 (0,1 д. а.).

17. Солоненко Ю. В. Комунікації в сімейному бізнесі. *Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. 30-31 березня 2017 р., м. Запоріжжя. Запоріжжя: Просвіта, 2017. Т. 2. С. 420–422 (0,1 д. а.).

18. Солоненко Ю. В. Український сімейний бізнес: стан, бар'єри та перспективи. *Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, сталі економічне зростання: праці XVII Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених*. 26-27 квітня 2017 р., м. Вінниця. Вінниця: ДонНУ, 2017. Т. 1. С. 85–87. (0,1 д. а.).

19. Солоненко Ю. В. Бренд як концептуальна складова успішності сімейних компаній. *Конкурентоспроможність національної економіки: матеріали XVII*

Міжнародної науково-практичної конференції. 5-6 жовтня 2017 р., м. Київ. Київ, 2017. С. 148–150 (0,1 д.а.).

20. Солоненко Ю. В. Альтруїстична діяльність сімейних компаній в умовах мінливого ринкового середовища. *Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу, наукових працівників і здобувачів наукового ступеня за підсумками науково-дослідної роботи за період 2015-2016 рр.* Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. Т.1. С. 32–34 (0,14 д. а.).

21. Солоненко Ю. В. Проблеми на шляху до адаптації світових тенденцій сімейного бізнесу в Україні. *Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці: праці XVIII Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих вчених.* 14-16 листопада 2018 р., м. Вінниця. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. Т.1. С. 189–190 (0,1 д.а.).

22. Солоненко Ю. В. Імідж сімейного бізнесу: сутність, принципи та основні етапи формування. *Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання: праці XVIII Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених.* 24-25 квітня 2018 р., м. Вінниця. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. Т. 3. С. 89–91 (0,1 д.а.).

23. Солоненко Ю. В. Особливості управління бізнес-процесами у сімейному бізнесі. *Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці: праці XIX Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених.* 23-24 квітня 2019 р., м. Вінниця. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. Т.3. С. 80–82 (0,1 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Солоненко Ю. В. Організаційно-економічний механізм управління підприємствами сімейного бізнесу. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2019.

Дисертаційну роботу присвячено вдосконаленню теоретико-методичних засад та розробці науково-практичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу.

Досліджено теоретичні засади організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу, визначено особливості розвитку і управління підприємствами сімейного бізнесу та сформовано концептуальні основи формування організаційно-економічного механізму управління підприємствами сімейного бізнесу. Визначено світові та вітчизняні тенденції розвитку підприємств сімейного бізнесу, проведено моніторинг стану розвитку підприємств сімейного бізнесу в аграрній сфері України та здійснена діагностика стійкості підприємств сімейного бізнесу Вінницької області. Обґрунтовано, що важливим результатом функціонування підприємств сімейного бізнесу є стійкість підприємства. Використано SWOT-аналіз, який дозволив не тільки визначити загрози діяльності підприємства сімейного бізнесу, але й розвинути можливості, що дозволить вивести

підприємство на нові ринки. Запропоновано науково-практичний підхід до управління ризиками діяльності підприємств сімейного бізнесу, розроблено організаційно-економічний механізм управління підприємствами сімейного бізнесу та визначено стратегічні орієнтири стійкості підприємств сімейного бізнесу на засадах організаційно-економічного механізму управління.

Ключові слова: сімейний бізнес, підприємства сімейного бізнесу, механізм управління, організаційно-економічний механізм, управління ризиками діяльності підприємств, стратегічні орієнтири стійкості підприємств.

АННОТАЦИЯ

Солоненко Ю. В. Организационно-экономический механизм управления предприятиями семейного бизнеса. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Донецкий национальный университет имени Василя Стуса, Винница, 2019.

Диссертационная работа посвящена совершенствованию теоретико-методических основ и разработке научно-практических рекомендаций по формированию организационно-экономического механизма управления предприятиями семейного бизнеса.

Исследованы теоретические основы предприятий семейного бизнеса, что позволило определить многоаспектность этого понятия. Предложено рассматривать предприятия семейного бизнеса как экономико-социальную категорию, как метод и форму организации семейного бизнеса и как правовую форму реализации семьей своего предпринимательского потенциала, организованный на семейно-правовых связях. На основе анализа и обобщения предоставлено авторское определение предприятия семейного бизнеса как предприятия, где большая часть собственности и управления принадлежит одной семье и где два или более члена семьи (в настоящее время или некоторый период времени в прошлом) непосредственно задействованы на данном предприятии.

Разработана концепция организационно-экономического механизма управления предприятиями семейного бизнеса, которая содержит два основных уровня: теоретико-методологический и инструментально-методический. Реализация концепции позволит обеспечить полное использование потенциала предприятий семейного бизнеса.

Обосновано, что для Украины семейный бизнес, как явление, только начинает развиваться, поэтому развитие предприятий семейного бизнеса (и особенно в аграрном секторе), является одним из важных видов экономической деятельности экономики Украины и материальной основой ее благосостояния.

Доказано, что важным результатом функционирования предприятий семейного бизнеса является устойчивость предприятия. В диссертации предложено дополнить классификацию устойчивости для предприятий семейного бизнеса по двум критериям: по ретроспективе возникновения (унаследованная и приобретенная), по измерению целей развития предприятия (бизнес-устойчивость и семья-устойчивость) Второй классификационный критерий положен в методику оценки уровня устойчивости

предприятий семейного бизнеса, по которой осуществлена апробация для фермерских семейных хозяйств Винницкой области. С целью повышения уровня устойчивости предприятий семейного бизнеса использован SWOT-анализ, который позволил не только определить угрозы деятельности предприятия семейного бизнеса, но и развить возможности, что позволит вывести предприятие на новые рынки.

Предложено научно-практический подход к управлению рисками деятельности предприятий семейного бизнеса. Обосновано разработку организационно-экономического механизма управления предприятиями семейного бизнеса как комплексной системы взаимосвязанных элементов, которые оказывают влияние на экономические и организационные параметры системы управления предприятиями семейного бизнеса. Предложена стратегия формирования организационно-экономического механизма управления предприятиями семейного бизнеса.

Ключевые слова: семейный бизнес, предприятия семейного бизнеса, механизм управления, организационно-экономический механизм, управления рисками деятельности предприятий, стратегические ориентиры устойчивости предприятий.

SUMMARY

Solonenko Yu. V. Organizational and economic mechanism of management of family business enterprises. – Qualification research work as a manuscript.

Dissertation on the receipt of the scientific degree of candidate of economic sciences on speciality 08.00.04 – economics and management of enterprises (according to the types of economic activity). – Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2019.

The dissertation is devoted to the improvement of theoretical and methodological foundations and the development of scientific and practical recommendations on the formation of the organizational and economic mechanism of management of family business enterprises.

Have been investigated the theoretical foundations of organizational and economic mechanism of managing family business enterprises. Have been formed features of development and management of family business enterprises are defined and conceptual bases of formation of organizational and economic mechanism of management of family business enterprises. Have been determined the world and domestic tendencies of development of family business enterprises. Have been conducted monitoring the state of development of family business enterprises in the Ukrainian agrarian sphere of and been carried out diagnostics of stability of family business enterprises of Vinnytsia region.

It was justified that firm sustainability is an important result of the functioning of family business enterprises. To identify the threats to the family business the author has used a SWOT analysis. That analysis helped also to develop opportunities to bring the business to new markets. The author proposing a scientific and practical approach to risk management of family business enterprises. The author has developed an organizational and economic mechanism for managing family business enterprises. The paper defines the strategic guidelines for the stability of family business enterprises based on organizational and economic management mechanism.

Keywords: family business, family business enterprises, management mechanism, organizational and economic mechanism, enterprise risk management, strategic guidelines for enterprise sustainability.

СОЛОНЕНКО ЮЛІЯ ВАЛЕРІЇВНА

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВАМИ СІМЕЙНОГО БІЗНЕСУ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 01.11.2019 р.
Формат 60×90/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Гарнітура Times New Roman.
Умов. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим. Зам. № 248

Віддруковано з оригіналу макету замовника.
Центр оперативного друку «Документ Принт»
ФОП Кушнір Ю.В.
м. Вінниця, вул. Академіка Янгеля, 4, 1-й поверх, оф. 114.
Тел. 067 390 20 88
